

Fill, e *espès* / demandava ajuda, e tirava manés / sos cabells, e sa cara rompia ---» (*Plant de N. Dona, NCL* III, 56.65).

DERIV.: Substantivats *espès* i *espessa* designen un bosquet, un bosc, dens; pot ser en part un bosc d'algues: *Edz aspásos* de Sa Foradada davant l'illa de Cabrera (1969), *Os Espesos del Reguero* paratges d'espessa bosquina damunt Escuaín a l'Alt Cinca; vora el Baix Segre hi ha diversos boscos que porten el nom genèric *Espessa*: la *Spésa Balaguera* (damunt la Granja d'Escarp, etc., 1935); substantivació que es repeteix en els Alps: *Spessa* 'bosc' en diversos parlars friülans i alt-italians (Prati, *RLiR* XII, 116), o amb derivació *SPĪSSĒA, reto-rom. *spescha*; i, en la toponímia germanitzada dels Grisons, *Spessa* o *Böschen* (*VRom.* VI, 25-6, 95-6), cast. *espesar* id.; i els poblets nostres anomenats *Espés* a Ribagorça, etc. *Espessant. Espessegall. Espessejar.*

Espessesa o *-essea* 'espessadat', *Vides de S. Ross.* (gloss.) i Jaume I; *espessetat* [Llull] o més aviat *espessadat*: FcAlegre, Mrn. Aguiló, Josep Carner i Narcís Oller: «dins de la diligència los passatgers anavan condormits, tancades les finestres, sens lliurar-se per això ni de l'espessadat de la pols ni de la calda ---» (*Vilaniu*, 15), «y'l meu poruc magí traspassava l'espessadat de la fusta y 's figurava ja 'l carrer» (*Notes de c.*, 192). *Espessor* [S. xv]. *Espessura*: «aquesta hermita stava en una alta muntanya molt delitosa de arbres de gran *spessura*», JoMartorell (Ag. I, 21). *Espessitud. Espessolina. Espessorall. Espessural. Espesseir* [escr. 30 Renaix.] abans *espessir* [Llull]: «Déu --- a Moysès --- volc aparèixer en forma de un ayre *espesit*», StVicentF (*Quar.*, 295.179), únic encara en Verdagner i Lab. *Espess(e)ment.*

Espessigar, V. *pessic* *Espessir*, etc., V. *espès* *Espestanyar*, V. *pestanya* *Espestellar*, V. *pestell* *Espet*, V. *espelt* *Espetar*, castellanisme, DCEC (ESPETO) *Espetarrar*, *espetarrec*, *espetarregar*, *espetarrellar*, *-llejar*, *espetec*, *espetegall*, *espetegar*, V. *pet* *Espetència*, V. *estepència* (ESTIPENDI) *Espeternar*, *espeter nec*, *espeter negar*: resulten d'un encreuament d'*espetnetegar* (PERNA) amb *espetarregar* (PET) *Espeternellat*, encreuament d'*esternellat* amb *espaterrat* (POTA) *Espetgegar*, V. *petjar* (PEU) i *afetgegar* (FETGE), que s'hi han encreuat *Espetifellar*, V. *petifell* (ARTIFELL × *pertret*, TREURE), i *espetifoller* (de l'anterior amb influència d'*afollar* FOLLAR) *Espetuc*, *-ugar*, d'*espetegar* contaminat per *arrugar* *Espeturnar-se*, mala pronúncia d'*espatronar-se* (patró, PARE) *Espetxar*, V. *empatxar* *Espeuar*, *espeuatat*, V. *peu* *Espeülar*, V. *impedir* *Espeüllar*, V. *peülla* (PEU) *Espeuonar*, V. *peu* *Espi*, V. *espi-na* *Espia*, V. *espigar* *Espia* (BDC XIV, 26), err. tip. o de còpia per *esprà(r)* (CRESP)

ESPIAR, del gòt. *SPAÍHÖN (pron. *spéhōn*) 'estar o posar-se a l'aguait', 'veure de cua d'ull', 'espigar', i *ESPIA* del gòt. *SPAÍHA id., cf. a-al. ant. *spéhōn*, al. *spāhen*, neerl. mj. *spien* id., b-al. ant. *spāhi* 'hàbil', esc.

ant. *spār* 'augur, que fa averanys'. □ 1.ª doc.: *espigar* i *espia*, Llull.

En el qual a penes surt amb aplicació militar, i en general en la llengua antiga, no passa de 'observar cautelosament i inquisitivament', sense el matís de traïdoria o delació que avui l'acompanya: «aqueu canonge anava per la ciutat e *spiaua* qui era en peccat ni qui estava en penitència», «establí *espies* qui *espiassen* secretament si los prelats seguirien l'establiment damunt dit», «vull ordenar que metam *spies* en la ciutat, qui *espian* si alcunes dones nostres éntren en la ciutat, per alcuna necessitat, qui-s prenguen guarda de lur comportament e dels locs on iran, ne si d'elles ni de vosaltres ohiran dir alcunes paraules desonestes» (*Blanq.* II, 106.12, 222.22; I, 204.11; d'altres II, 1939. 3, 198.2, 249.14).

Espia no és menys antic i participa de les alludides tendències semàntiques, si bé en aquest l'evolució cap al sentit militar o delatori, modernament, ha estat encara més radical, i a les cites ja donades de Llull, afegim «a les *spies* foren assignades altres *spies* si husarien bé de lur ofici» (*Blanq.*, 143.25). Tant en el verb com en el substantiu la tendència a l'especialització cap al terreny hostil o bèl·lic es va marcant ben aviat, ja en Desclot i Muntaner: «lo senyor Infant sabé lo llur propòsit per *espies* que tenia entre ells», Muntaner (22); «si vols trobar qui és *espia* en ton estol, fe una vegada lo dia tot hom entrar dins ses tendes e cognèixer los seus, car lavors aquell qui s'ob<r>irà [se separarà, allunyarà], aquell és l'*espia*», Eiximenis (*Regiment*, § 278); «après que les dites *spies* agren vist tota la host ---», AntCanals (*Scipiò*, *NCL*, p. 43); «relació feta per la *espia* tramesa per part del cònsol en cap», 1597 (corresp. Perpinyà-Barcelona, *RLR* LVII, 477). Com es veu, *espia* en la llengua antiga era femení (fos home o dona), segons el que passava amb mots com *guaita*, *talaia*, *sentinella*, etc.

Es tracta d'un germanisme transmès al llatí vulgar general pels soldats legionaris germànics, o convivents amb aquests, en les guarnicions del «límes germanicus», d'on la seva presència en totes les llengües romàniques d'Occident: it. *spiare*, fr. *épier*, oc., cast. i port. *espigar*. Igual el substantiu: oc., cast. i port. *espia*, i amb caràcter menys general, o excepcional, es troben també it. *spia*, fr. ant. *espie*, si bé l'italià hi superposà més tard una forma *spione* (provinent del longobard *SPĪHO), forma que més tard va ser manllevada pel fr. mod. *espion*. L'evolució fonètica des de SPEHA a *espia* és paral·lela a la de MEA > *mia*, JUDAEA > *júia* (*judia*, etc.), ROMAEA > cat. ant. *romia*, femenins de *jueu*, *romeu*. Veg. Gamillscheg, *RomGerm.* I, 173; M-L., *REW*, 8136, 8137; DCEC, s. v. *espigar*.

Des de la idea de 'observar o mirar atentament' el sentit en ross. s'ha debilitat avui fins a 'mirar, esguardar' en general, fenomen estrictament rossellonès (no empordanès ni eivissenc com diu *AlcM*, per més que, metafòricament i com a expressió familiar i emfàtica, l'usin allà, com pertot, els escriptors i parlants, amb l'equivalència aproximada de 'mirar dissimuladament', 'donar llambregades', com en l'ex. del blanenc, no